

Ocak 2020, Ürün No: HÜ-04

Dünya Su Ürünleri Üretimi (bin ton)

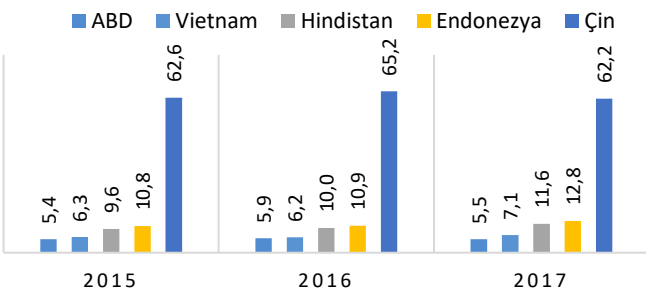
	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim (%)*
AVCILIK						
Deniz	79.386	79.888	81.262	79.290	80.598	1,7
İçsu	11.202	11.333	11.408	11.633	11.924	2,5
Toplam	90.588	91.221	92.670	90.923	92.522	1,8
YETİŞTİRİCİLİK						
Deniz	25.405	26.810	27.499	28.704	30.626	6,7
İçsu	44.784	46.905	48.596	51.368	49.509	-3,6
Toplam	70.189	73.715	76.095	80.072	80.138	0,1
TOPLAM ÜRETİM	160.777	164.936	168.765	170.995	172.660	0,9

Kaynak: FAO (Erişim Tarihi 08.01.2020)Not: Üretim rakamlarına su bitkileri ve deniz memelileri dâhil değildir. *Son iki yılın değişimini göstermektedir.

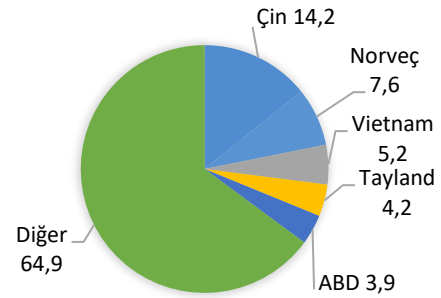
Günümüzde, özellikle gelişmiş ülkelerde insanlar, beslenmelerine çok dikkat etmekte ve beslenme alışkanlıklarında sağlık açısından uygun gıdaları seçmeye özen göstermektedirler. Bu gıdalar içerisinde balık; zengin protein içeriği ve yapısında bulunan çoklu doymamış yağ asitleri ile vücudun temel besin maddesi ihtiyacını karşılamakta, insan fizyolojisi ve metabolik fonksiyonları üzerinde olumlu etki yapması yönüyle sağlıklı bir yaşam sürdürmede önemli besin maddeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Balıkçılık, günümüzde ve gelecekte tüm ülkelerin ekonomisine belirli bir yatırım ve çaba karşılığı sürekli girdi sağlayan önemli sektörlerdendir. Dünya

toplam su ürünleri üretimine yıllar itibarıyla bakıldığında avlanan su ürünleri miktarında dalgalanmalar varken, yetiştiricilik üretiminin yıllar içinde daha fazla arttığı görülmektedir. Yapılan bilimsel araştırmalara göre, önümüzdeki yıllarda su ürünlerine olan yatırımın daha da genişleyerek artacağı, 2030 yılında yetiştiricilik yoluyla elde edilen su ürünleri miktarının avcılıkla elde edilen su ürünleri miktarına eşit olacağı ve uzun vadede yetiştiricilik sektörünün avcılık sektörünü geçeceği tahmin edilmektedir. Bu da dünyadaki denizlerin ve iç suların önemini her geçen gün artırmakta ve su ürünleri yetiştiriciliğini geleceğin sektörü olarak göstermektedir.

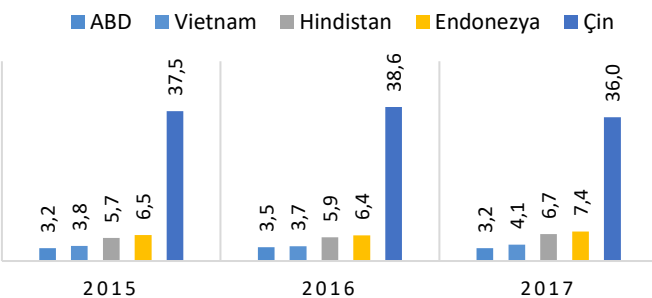
Su ürünleri üretiminde önemli ülkeler (milyon ton)

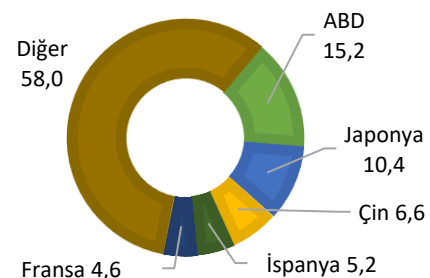
Su ürünleri ihracatında önemli ülkeler (2017, %)

Su ürünleri üretiminde önemli ülkeler (%)

Su ürünleri ithalatında önemli ülkeler (2017, %)

Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından 2017 yılında dünya su ürünleri üretimi 173 milyon ton olarak açıklanmıştır. Dünya üretimi ülkeler bazında değerlendirildiğinde üretimin homojen bir şekilde dağılmadığı, özellikle Asya kıtasının sektörde açık ara önde olduğu net şekilde görülmektedir. Dünya su ürünleri üretiminde hem avcılık hem de yetiştiricilik sektöründe Çin 62,2 milyon ton ile lider konumda olup Çin'i Endonezya, Hindistan, Vietnam ve ABD izlemektedir.

Su ürünleri üretiminde en büyük üretici ülke olan Çin, ihracatta da lider konumda bulunmaktadır. Çin'i; Norveç, Vietnam, ABD ve Tayland izlemekte olup Türkiye 2018 yılında 177.500 ton ihracat yapmıştır.

İthalatın %75'i gelişmiş ülkeler tarafından yapılmaktadır. Dünyada su ürünleri ithalatında ilk sırada %15,2 ile ABD gelmekte olup %10,4 ile Japonya ikinci ülke konumundadır. Türkiye 2018 yılında 98.315 ton su ürünleri ithalat yapmıştır.

Türkiye Su Ürünleri Arz ve Kullanımı (ton)

	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim (%)*
Üretim	537.345	672.241	588.715	630.820	628.631	-0,3
İthalat	77.545	110.761	82.074	100.444	98.315	-2,1
Toplam Arz	614.890	783.002	670.789	731.264	726.946	-0,6
Tüketim	494.028	661.949	519.181	572.490	546.737	-4,5
İhracat	115.682	121.053	145.469	156.681	177.500	13,3
Toplam Kullanım	609.710	783.002	664.650	729.171	724.237	-0,7
Değerlendirilmeyen	5.180	6.070	6.139	2.093	3.115	48,8
Kişi Başına Tüketim (kg)	5,5	6,2	5,5	5,5	6,1	11,1

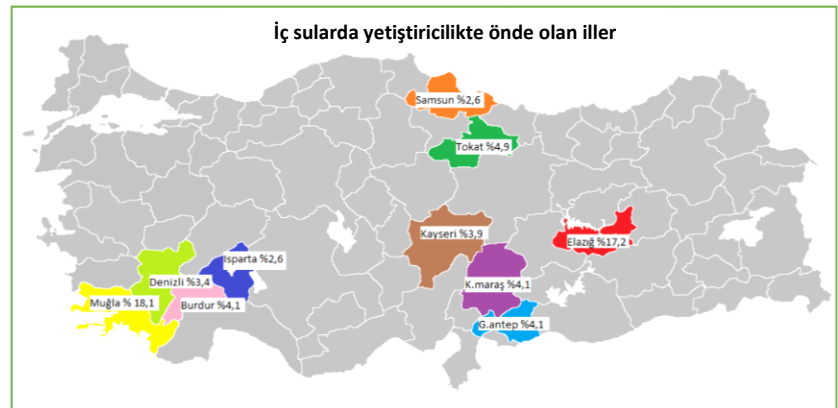
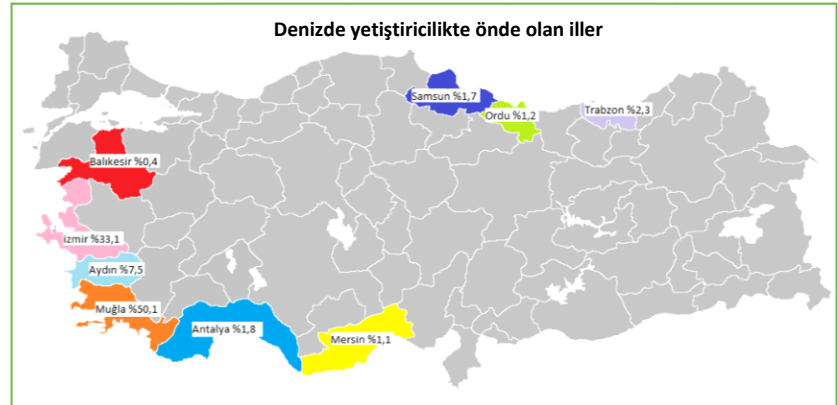
Kaynak: TÜİK Dış Ticaret İstatistikleri, Su Ürünleri İstatistikleri (10.01.2020) *Son iki yılın değişimini göstermektedir.

Türkiye su ürünleri üretimi 2018 yılında bir önceki yıla göre %0,3 oranında azalarak 628.631 ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimin %35,3'ünü deniz balıkları, %9,9'unu diğer deniz ürünleri, %4,8'ini iç su ürünleri ve %50'sini yetiştiricilik ürünleri oluşturmaktadır. Yetiştiricilik üretiminin %66,6'sı denizlerde (Muğla %50) %33,4'ü iç sularda (Elazığ %17), gerçekleşmiştir.

Su ürünleri avcılığı 2018 yılında %11,4 azalırken, su ürünleri yetiştiriciliği %13,8 artış göstermiştir. Avcılıkla yapılan üretim 314 bin 94 ton olurken, yetiştiricilik üretimi ise 314 bin 537 ton olarak gerçekleşmiştir.

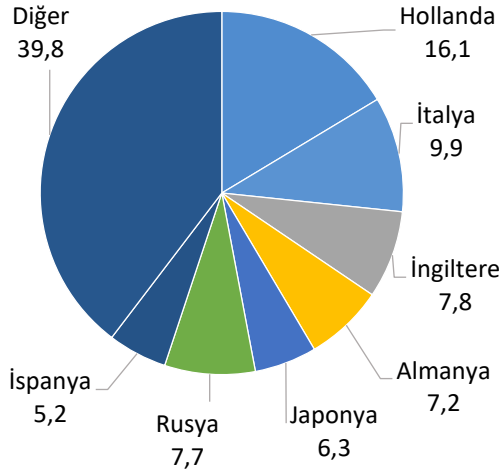
Deniz ürünleri avcılığı bir önceki yıla göre %11,9 iç su ürünleri avcılığı ise %6,2 azalmıştır.

Deniz ürünleri avcılığı ile yapılan üretimde 2018 yılında ilk sırayı %31,5'lik oran ile Doğu Karadeniz Bölgesi almıştır. Bu bölgeyi %30,6 ile Batı Karadeniz, %18,4 ile Marmara, %15 ile Ege ve %4,5 ile Akdeniz Bölgesi izlemiştir.

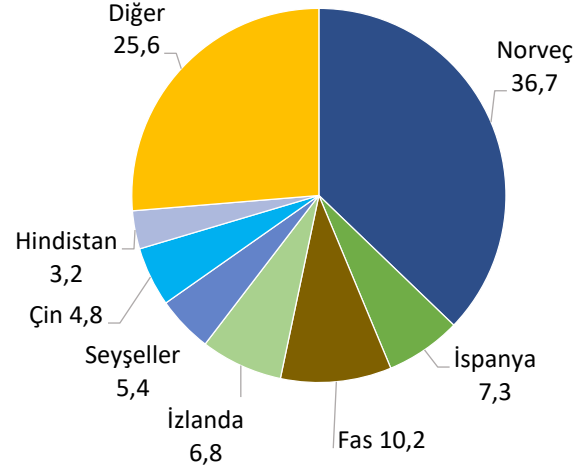

Türkiye'de Su Ürünleri Destekleme Politikaları: Su ürünleri sektörü 2003 yılından itibaren destekleme kapsamına alınmıştır. Alabalık 0.75-0.375 TL/Kg, midye 0,05 TL/Kg ve yeni türlerin yetiştiriciliği 0.5-1 TL/Kg destek kapsamındadır. Su ürünleri yetiştiricilik belgesi bulunan ve entansif yetiştiricilik yapanlar destekleme kapsamındadır.

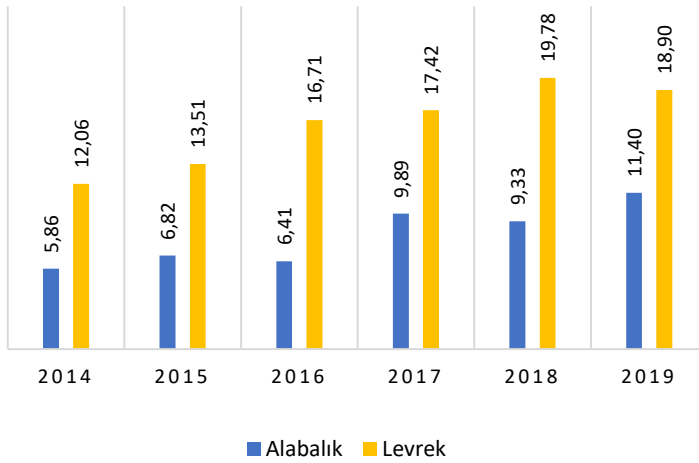
Türkiye'nin ülkelere göre su ürünleri ihracatı (2018, %)

Türkiye'nin ülkelere göre su ürünleri ithalatı (2018, %)

Su Ürünleri Üretici Fiyatları (TL/kg)

2019 yılı alabalık ve levrek üretici kg fiyatı bir önceki yıla göre; alabalıkta %22'lik bir artışla ortalama 11,40 TL/kg, levrekte ise %4'lük fiyat düşüşü ile 19 TL/kg olarak gözlenmiştir. Alabalık üretici fiyatları her yıl bir önceki yıla göre artmaktadır. Bunun başlıca sebebi yüksek yem maliyetidir.

Yem maliyetini düşürmenin yolu; yemde kullanılan balık unu ve yağının alternatifi olacak hayvansal yan ürünler, bitkisel organizmalar, deniz orjinli yağlar gibi kaynaklara öncelik vermektir. Levrek üretici fiyatındaki düşüşün üretim artışından olduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye su ürünleri ortalama tüketici fiyatları (TL/kg)

Ürün	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Balık	14,97	17,64	17,55	20,37	23,66	29,81

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi 12.01.2020)

Su ürünleri, insanların iyi kalitede protein ihtiyaçlarını karşılamaları için önemli bir kaynaktır. Türkiye'de ortalama balık tüketici fiyatlarına bakıldığında 2009-2014 yılları arasında fiyat dalgalanmaları çok fazla olmamıştır. 2018 ve 2019 yılları arasında %26'lık bir artış olmuştur.

Türkiye protein ihtiyacını karşılayabileceği zengin balık kaynakları olmasına rağmen, halkın balık tüketim alışkanlığı yaygın olmadığı için Türkiye bu kaynaktan yeterince faydalanamamaktadır. Türkiye'de kişi başı balık tüketimi 2017 yılında 5,5 kg iken 2018 yılında 6,1 kg olmuştur.

Dünyada kişi başı balık tüketimi ortalama 16 kg, Avrupa Birliği'nde bu miktar 22 kg ve Türkiye'de ise 6,1 kg olarak belirtilmektedir. İç piyasada tanıtıcı ve tüketimi özendirici faaliyetlerde bulunularak kişi başı ortalama tüketim artırılabilir ve dünya ortalamasına yaklaşılabılır.

Yıllara Göre Balık Yemi Fiyatları(TL/Kg)

	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim %
Alabalık Yemi	4,14	4,64	5,58	8,38	11,32	35,1
Levrek Yemi	4,12	4,62	5,58	8,11	10,05	23,9

Kaynak: GKGM (11.01.2020)

2018 ve 2019 yıllarında yem fiyatlarında %50'inin üzerindeki artış kur farkından kaynaklanmaktadır. Balık üretici fiyatlarındaki artış oranının ise %11 civarında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Tarım sektöründe girdi fiyatlarındaki artışın ürün fiyatlarına kısa dönemde yansması beklenirken balık yetiştiriciliği sektörünün yapısı gereği bu sektörde farklılık gösterebilmektedir. Ancak gerek avcılık yoluyla gerekse yetiştiricilik sistemiyle üretilen aynı tür balıkların satış fiyatları arasında fark bulunmamaktadır (tam rekabet piyasası). Bu sebeple, yem fiyatlarındaki aşırı yükselme üretim maliyetleri üzerinde etkili olabilirken; üretici ve tüketici fiyatları üzerindeki etkisi avcılık yoluyla elde edilen balık arz miktarına bağlıdır.

Diğer bir konu ise, bir yıllık süre balık yetiştiriciliği için kısa dönem olarak kabul edilebilmektedir. İşletmelerin kısa dönemde, balık yetiştiriciliği üzerinde gerek yapısal gerekse idari konularda karar değiştirmeleri beklenemez. Diğer taraftan, balık yetiştiriciliğine verilen desteklerin miktarının artması, son yıllarda ihracatın artması (dış talep) ve sektörün ihtiyatlı davranarak balık yemini daha önceden temin etmesi gibi faktörler, yem maliyetlerindeki artışın fiyat üzerindeki baskısını önlemede etkili olduğu söylenebilmektedir. Ancak önümüzdeki yıllarda, balık yemi fiyatlarındaki artışın bu şekilde devam etmesi durumunda balık yetiştiriciliği sektörünü olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Su Ürünleri Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanan Onuncu Kalkınma Planı Raporu'nda Su Ürünleri Sektörü "Kaynaklarını sürdürülebilir şekilde kullanan, paydaşların katılımıyla bilimsel ve etkin olarak yönetilen, işlevsel örgütlenmesini ve alt yapısını tamamlamış, rekabet gücü yüksek bir sektör" olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de son yıllarda yetiştiricilik sistemlerinde önemli gelişmeler olmuş, denizlerdeki balık çiftliklerinin açık ve derin sulara taşınması buradaki şartlara uygun yeni tekniklerin kullanılmasını zorunlu kılmış, buna bağlı olarak kafes boyutlarında ve yapılarında, ağ sistemlerinde, yemleme sistemlerinde dünya standartlarının üzerinde bir teknoloji uygulanarak iyileştirmeye gidilmiştir.

Türkiye'de avcılık yoluyla elde edilen üretim miktarının avlanabilir stok büyüklüğünün sınırına eriştiği kabul edilmektedir. Stokları koruyucu ve geliştirici yönde araştırmaların yapılmasına ve koruma kontrol çalışmalarının artırılmasına öncelik verilmelidir.

Yapılan araştırmalar ve saha çalışmaları sonucunda Türkiye'de su ürünleri ve balıkçılığa elverişli üretim sahaları yönünden büyük bir kapasite olduğu gözlenmiştir. Türkiye

kıyılarının büyük bir kısmı, özellikle yüksek üretim potansiyeline sahip Güney Ege ve Batı Akdeniz kıyıları özel çevre koruma bölgesi içindedir. Bu kıyılarda yapılaşmanın ve yerleşimin olmadığı çok miktarda yetiştiriciliğe uygun alan bulunmaktadır. Atıl durumdaki bu yerlerin yetiştiricilikte kullanılması makro ölçekli AR-GE çalışmalarının yapılarak milli ekonomiye katkının artırılması sağlanmalıdır.

Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin etkin ve verimli kullanılmasının yanında yüksek katma değerli üretim yapmak içinde ürün çeşitlendirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmelidir. Dünya yetiştiricilik üretiminde önemli bir yer tutan ve birim getirisi balıklara göre nispeten yüksek olan kabuklular ve yumuşakçaların Türkiye'de yetiştiriciliğinin artırılmasına yönelik araştırmalar ve çalışmalar yürütülmelidir.

Sadece su ürünlerinin kendisinin değil bu ürünlerden elde edilecek diğer ürünlerin (havyar, kozmetik ve ilaç hammaddesi, tekstil ürünleri) de üretilmesine imkân verecek sektörün pazarını büyütme yönelik çalışmalara hız verilmelidir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: F. Tuğba ÇÖTELİ, tugba.coteli@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833-115